

Neem de mensenrechten-temperatuur van jouw school

1. Handleiding voor de begeleider van de workshop

- naar "Taking the human rights temperature of your school", David Shiman en Kristi Rudelius-Palmer -

Overzicht:

De deelnemers evalueren het mensenrechtenklimaat in hun school. Hierbij maken ze gebruik van criteria die afgeleid zijn van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens en van het Internationaal Verdrag inzake de Rechten van het Kind. Het gesprek nadien is bedoeld om de belangrijkste problemen aan te wijzen en een actieplan te ontwikkelen om ze aan te pakken.

Doel:

- De mensenrechtenomstandigheden binnen de schoolgemeenschap beoordelen.
- Kritisch nadenken over de krachten binnen de schoolgemeenschap die het mensenrechtenklimaat beïnvloeden.
- Een actieplan ontwikkelen dat erop gericht is het mensenrechtenklimaat in de school te verbeteren.

Doelgroep: Leerlingen middelbaar onderwijs, directie, ouders en/of leraars

Tijdsduur: 1-2 uur (enkel voor het invullen van de vragenlijst en de bespreking)

Materiaal:

- Vragenlijst 'Mensenrechten-temperatuur' (bijlage).
- Kopie van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM).

Voorbereiding en instructies:

1. Laat de deelnemers de mensenrechtentemperatuur van hun school 'meten' door de bijgevoegde vragenlijst in te vullen. In sommige gevallen kan het aangewezen zijn dat ze aan de hand van de vragenlijst de toestand eerst nader bestuderen vooraleer ze de vragen beantwoorden en een actieplan opstellen. Dit kan gebeuren aan de hand van de onderzoeksitems hieronder.
2. De groepsdiscussie kan je best voorbereiden door een schaal van 1 tot 4 op een bord te tekenen. Hier kunnen de deelnemers hun antwoorden op de verschillende items aanduiden.
 OPGELET: Sommige deelnemers zullen hun antwoorden niet publiek willen maken. Overweeg daarom de vragenlijst op te halen en dan opnieuw (willekeurig) uit te delen zodat ieders anonimiteit gewaarborgd is.
3. Bespreek de bevindingen van het onderzoek. Door gebruik te maken van de volgende vragen kan dan overgegaan worden naar het opstellen van een actieplan.

Vragen bij de bespreking

Op welke vlakken lijkt jouw school mensenrechtenprincipes na te leven en te bevorderen?

Op welke vlakken doen er zich problemen in dit verband voor? Welk van deze punten gaan jou bijzonder aan? Geef voorbeelden van deze probleemgebieden en tracht patronen te identificeren van waar het mis gaat.

Hoe verklaar je die pijnpunten?

- *Hebben ze iets te maken met ras, klasse, geslacht, invaliditeit, leeftijd of seksuele geaardheid?*
- *Wie heeft voordeel en wie nadeel bij deze inbreuken op mensenrechten?*
- *Met welke andere verklaringen moeten we rekening houden?*

Heb jij of heeft iemand anders van de school op de één of andere manier bijgedragen tot het totstandkomen of het voortduren van de huidige situatie (bv. Het al dan niet stellen van bepaalde

dadens, het negeren van misbruiken, het niet melden van bepaalde incidenten, ...)

Zijn diegenen die de vragenlijst ingevuld hebben, representatief voor de schoolbevolking? Verwacht je andere resultaten bij een andere groep? Wat zou dan het verschil kunnen zijn en waarom? Zijn die verschillen betekenisvol voor jou of de schoolgemeenschap? Hoe kan je ervoor zorgen dat er rekening gehouden wordt met de zienswijze en de ervaringen van verschillende mensen bij de bepaling en aanpak van de pijnpunten inzake mensenrechten?

Wat moet er gedaan worden om het mensenrechtenklimaat in uw school te verbeteren? Wat kan jij en je groep doen voor de totstandkoming van een menselijker en rechtvaardiger omgeving waarin de waarden van de mensenrechten gepromoot en in praktijk gebracht worden.

4. Herneem punt 31 van de vragenlijst. Benadruk hierbij het belang van verantwoordelijkheid en een actieve inzet. Denk daarna als groep na over maatregelen die kunnen getroffen worden om het mensenrechtenklimaat te verbeteren. Maak een kort lijstje op van mogelijke acties. Bespreek en bediscussieer het lijstje grondig vooraleer te beslissen maatregelen te treffen.
5. Op basis van de groepsbespreking kiest de groep actiepunten. De groep zet een actieplan op door doelen te formuleren, strategieën te ontwikkelen en verantwoordelijkheden te bepalen.

2. Vragenlijst 'Mensenrechten-temperatuur van mijn school'

Inleiding

De onderstaande vragen zijn opgesteld aan de hand van de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM), en aangevuld met enkele aspecten die enkel in het Kinderrechtenverdrag expliciet vermeld worden. Er werd ook rekening gehouden met aspecten van het 'Recht op Ontwikkeling' die voor de Westerse samenleving relevant zijn en met milieu en duurzaamheid, als afgeleiden van de mensenrechten van de mensen van de huidige en de volgende generaties. De relevante UVRM-artikels (in sommige gevallen: artikels van het Kinderrechtenverdrag) zijn bij elke stelling tussen haakjes bijgevoegd. Sommige onderwerpen zijn nauwer met de UVRM verbonden dan andere. Alle vragen houden verband met het fundamentele recht op onderwijs, neergeschreven in artikel 26 van de Universele Verklaring:

Een ieder heeft recht op onderwijs... Het onderwijs zal gericht zijn op de volle ontwikkeling van de menselijke persoonlijkheid en op de versterking van de eerbied voor de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden.

Als in de hierna volgende vragenlijst de term discriminatie gebruikt wordt, verwijst men naar een brede waaier van factoren waarop gediscrimineerd wordt: ras, etniciteit, cultuur, geslacht, fysische of intellectuele vermogens, vriendenkring, leeftijd, cultuur, handicap, sociale klasse, financiële status, uiterlijk voorkomen, seksuele geaardheid, levensstijl, nationaliteit en leefruimte. Deze lijst is uitgebreider is dan men in de UVRM terugvindt, maar ze is geschikter om de mensenrechten-temperatuur van de school te nemen.

De resultaten zouden een algemeen beeld moeten schetsen van het mensenrechtenklimaat in de school, getoetst aan de principes van de UVRM. Uiteraard zijn voor een preciezer beeld achteraf meer vragen nodig, en zal ook de discussie veel aan de beoordeling toevoegen. De vragen kunnen echter helpen om bepaalde pijnpunten aan te wijzen die aangepakt moeten worden.

Gebruiksaanwijzing: Lees elke stelling en geef, in de kolom ernaast, met een cijfer (= 'score') aan in welke mate de stelling bij uw schoolgemeenschap past. Tel tenslotte je resultaten op om zo de algemene beoordeling voor uw school te bepalen.

Beoordelingsschaal voor de 'score'			
1	2	3	4
Oneens Nooit	Eerder oneens Soms	Eerder eens Geregeld	Eens Altijd

Stelling	Score
1. Onze school is een plek waar leerlingen veilig zijn. (Art. 3 & 5)	
2. Alle leerlingen krijgen dezelfde informatie en aanmoediging inzake studie- en tewerkstellingsmogelijkheden. (Art. 2)	
3. Niemand op onze school wordt gediscrimineerd op basis van zijn/haar levensstijl, zoals de kledij, het omgaan met bepaalde mensen, de activiteiten buiten de school, sociale achtergrond,... (Art. 2 & 16)	
4. Onze school bezorgt aan elk individu dezelfde toegankelijkheid, hulpmiddelen, activiteiten (culturele activiteiten, studiereizen,...) en dezelfde toegang tot gebruik van de accommodaties. (Art. 2 & 7)	
5. Leden van onze schoolgemeenschap zullen zich in voorkomend geval altijd verzetten tegen eventuele discriminerende handelingen, materialen of uitspraken in de school. (Art. 2, 3, 7, 28 & 29)	
6. Wanneer iemand de rechten van een andere persoon schendt of hem/haar vernedert, helpt men de dader om te leren zijn/haar gedrag te veranderen. (Art. 26)	
7. De leden van onze schoolgemeenschap zijn zowel bekommerd om mijn menselijke als om mijn verstandelijke ontwikkeling. Ze helpen me waar nodig. (Art. 3, 22, 26 & 29)	
8. Wanneer er zich een conflict voordoet, proberen we dat door samenwerking op een niet-gewelddadige manier op te lossen. (Art. 3 & 28)	
9. Er wordt voldoende aandacht besteed aan leerlingen die omwille van fysische, psychische, sociale, culturele of andere factoren minder kans hebben gehad op ontwikkeling. (Art. 2 & 26)	
10. Onze school houdt in haar aankoopbeleid rekening met overwegingen inzake eerlijke handel t.o.v. het Zuiden. (Art. 22 & 25)	
11. Onze school houdt in haar aankoopbeleid rekening met overwegingen inzake milieu en	

duurzaamheid. (Art. 22 & 25)	
12. Wanneer de school weet heeft van probleemsituaties thuis bij één van haar leerlingen zal men indien nodig maatregelen treffen in het voordeel van (de veiligheid van) die persoon. (Art. 3, en meer specifiek art. 3, 9 en 19 van het Kinderrechtenverdrag)	
13. Er worden voldoende ouderavonden en contacten met de ouders georganiseerd om in samenspraak te overleggen over de (leer)activiteiten, de ontwikkeling en het gedrag van de leerling. (Art. 18 van het Kinderrechtenverdrag).	
14. Bij klachten van treiteren of discriminatie wordt een beleid van maatregelen en procedures in praktijk gebracht. (Art. 3 & 7)	
15. Bij tuchtmaatregelen (inclusief schorsing en uitsluiting) is iedereen zeker van een eerlijke, onpartijdige behandeling bij het bepalen van schuld en eventuele straf. (Art. 6, 7, 8, 9, 10)	
16. Niemand in onze school is onderworpen aan een vernederende behandeling of bestraffing. (Art. 5)	
17. Iedereen die van een overtreding beschuldigd wordt, wordt als onschuldig beschouwd totdat zijn/haar schuld bewezen is. (Art. 11)	
18. Men respecteert ieders persoonlijke levenssfeer. (Art. 12)	
19. Onze schoolgemeenschap staat open voor studenten, leraars, directieleden en personeel met verschillende achtergronden en van verschillende culturen, inclusief mensen die niet in ons land geboren zijn. (Art. 2, 6, 13, 14 & 15)	
20. Men respecteert ieders persoonlijke bezittingen. (Art. 17)	
21. Ik kan uitkomen voor mijn overtuigingen en ideeën (politiek, religieus, cultureel,...) zonder angst dat men mij daarom zal discrimineren. (Art. 19)	
22. Leden van onze schoolgemeenschap kunnen publicaties maken en verspreiden zonder angst te hebben voor straf of censuur. (Art. 19)	
23. In de lessen, schoolboeken, cursussen, bijeenkomsten en bibliotheken komen verschillende meningen en perspectieven (zoals geslacht, ras of etniciteit, ideologie) aan bod. (Art. 2, 19 en 27)	
24. Ik heb de mogelijkheid om mij cultureel te uiten met muziek, kunst en literatuur. (Art. 19, 27 & 28)	
25. Leden van onze schoolgemeenschap hebben de kans deel te nemen aan het democratisch besluitvormingsproces dat het beleid en de regels van de school bepaalt. (Art. 20, 21 & 23)	
26. Leden van onze schoolgemeenschap hebben het recht zich te verenigen om zo op te komen voor hun rechten en die van anderen. (Art. 19, 20 & 23)	
27. Leden van onze schoolgemeenschap moedigen elkaar aan om te leren over problemen van onze samenleving en van de wereld in verband met rechtvaardigheid, milieu, armoede en vrede. (Preambule & art. 26 & 29)	
28. Leden van onze schoolgemeenschap moedigen elkaar aan om acties te organiseren die maatschappelijke en wereldproblemen in verband met rechtvaardigheid, milieu, armoede en vrede aanpakken (Preambule & art. 20 & 29)	
29. Tijdens de schooldag hebben de leden van onze schoolgemeenschap op tijd een rustpauze en hebben ze aanvaardbare werkuren en –omstandigheden. (Art. 23 & 24)	
30. Werknemers in onze schoolgemeenschap worden genoeg betaald om in het welzijn en gezondheid (inclusief huisvesting, voedsel, benodigde sociale voorzieningen en werkloosheidsverzekering, ziekteverzekering en pensioen) te voorzien van zichzelf en van hun gezin. (Art. 22 & 25)	
31. In onze school neemt men zijn verantwoordelijkheid op om ervoor te zorgen dat anderen niet discrimineren en dat ze op een manier handelen die de veiligheid en het welzijn in de school verbetert. (Art. 1 & 29)	
32. Er is op onze school een drugsbeleid. Dat komt zowel in de lessen als in de praktijkgerichte aanpak tot uiting. (Art. 33 van het Kinderrechtenverdrag)	
De mensenrechtentemperatuur van uw school bedraagt dus: (maximale temperatuur = 128 'mensenrechtengraden')	=

Naar een tekst uit: D. Shiman & K. Rudelius-Palmer, Economic and Social Justice: a Human Rights Perspective (Minneapolis: Human Rights Resource Center, University of Minnesota, 1999). Door Jan Powels en Wim Taelman vertaald en aangepast.